

РОЗВИТОК МИСЛЯЧОГО СУБ'ЄКТА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

До числа першочергових проблем психології мислення відноситься проблема розвитку мислячого суб'єкта. Її актуальність не знижується з появою технічних засобів, які полегшують процес пізнання сучасної людини. Адже суспільством в умовах швидкозмінного світу і скорочення інтервалів оновлення інформації найбільш затребувані випускники, які у результаті отримання освіти володіють навченістю на рівні мислення, творчого мислення.

Важливість і необхідність створення умов для розвитку творчого мислення особистості в процесі навчання стає одним з пріоритетних завдань сучасної системи освіти, зокрема вищої. Розв'язання цієї насущої проблеми передбачає розробку спеціальних іноваційних технологій навчання, практичних завдань, спрямованих на актуалізацію здібностей суб'єкта, які розвивають вміння та навички творчого, іноваційного, критичного мислення. На думку науковців (Г.Линдсей, К.С.Халл, Р.Ф.Томпсон), критичне мислення завжди йде поруч із креативним, й тестує запропоновані ідеї, перевіряє запропоновані рішення з метою визначення сфери їх можливого застосування та удосконалення.

Найважливішою умовою для розвитку іноваційного, творчого, критичного мислення студентів у вузі є створення проблемних ситуацій. Суперечлива ситуація є пусковим механізмом розмірковування, а розв'язування проблем забезпечує опанування принципами, стратегіями та процедурами творчого, критичного мислення. Проблемність забезпечує внутрішню мотивацію освітньої діяльності, потребує використання проблемних методів навчання та інтерактивних занять, а також орієнтує на викладення розв'язків задач та організацію осмислення цих розв'язків у формі дискусії або написання есе, що передбачають збір, аналіз інформації за проблемою та викладення власної точки зору усно чи письмово.

Теми для дебатів викладач може сформулювати самостійно, виходячи із ситуації сьогодення, або ж запозичити, наприклад, з переліку питань пропонує Оксфордським All Souls College Test, які передбачали не лише розкриття потенціалу, глибини мислення, але й надавали здобувачам можливість претендувати на безкоштовне навчання у коледжі. З переліку можна обрати питання за загальною тематикою, як от: “Майбутнє – за вегетарианством?”, “Навіщо потрібні університети?”, “Чи можна примусити до свободи?” і т.п. Або ж питання, що висвітлюють проблеми за спеціальністю: економіка, філософія, соціальні науки, політологія. У нашому випадку теми для дебатів ми обирали серед найбільш актуальних проблем на сьогодні: “Як мобільні телефони змінюють наше життя?”, “Вплив на психіку людини медіапродуктів”, “Карантин: можливості та втрати” тощо.

Процес підготовки до дебатів є довготривалим, складним процесом, а в умовах дистанційної освіти має враховувати ряд специфічних моментів. Зокрема, важливим є критичне осмислення інтернет ресурсів, які здобувач використовує для збору інформації за темою дискусії, перевірка надійності цих

джерел, об'єктивності інформації, яка подається. Студенти з'ясовують авторство інформації, аналізують і структурують її, використовуючи прийоми, які допомагають раціонально та ефективно зробити попередні висновки.

Зручним прийомом мислетворчості, розвитку критичного мислення є побудова схем або таблиць, які дозволяють на етапі підготовки до дискусії виділити різновекторні факти однієї і тієї ж проблеми. Прикладом ефективного застосування даного прийому може стати аналіз результатів виконання студентами завдання “Як мобільні телефони змінюють наше життя?”. Перераховуючи факти позитивного впливу мобільних телефонів на життя людей були названі: можливість комунікації у будь-який час, швидкий зворотній зв'язок, економія часу для отримання інформації, засіб навігації, фотозйомки, великий вміст корисних інструментів (калькулятор, будильник, ігри тощо), можливість знайти будь-яку інформацію тощо. Серед негативних моментів впливу девайсів студенти називали: формування залежності, потреби у віртуальній увазі; погіршення пам'яті, зору; негативний вплив на соціалізацію; втрата етичних кордонів; збій ритму життя і т.п.

Готуючись до дискусії, аналізуючи позитивні, негативні наслідки карантину студенти теж критично аналізували всі актуальні виклики сьогодення. Так серед переваг карантинної ізоляції були згадані: можливість більше спілкуватись з сім'єю, читати, вчити іноземні мови, проходити он-лайн курси, відвідувати он-лайн виставки, придумати стартапи, працювати фрілансером, збільшення часу для самоаналізу, можливість займатися улюбленою справою, робити генеральне прибирання. Також серед позитивних моментів відмічено: зміну цінностей людей у бік безпеки, свободи та турботи про себе; навчання та роботу у форматі он-лайн; потребу бізнесу проявляти фантазію, креативність і бути гнучким; очищення природних ресурсів тощо. Називаючи негативні моменти (нестача живого спілкування, матеріальних ресурсів, соціальна ізоляція, падіння світової економіки, втрата робочих місць, малорухливий спосіб життя, крах планів, поширення паніки, ріст злочинності і т.п.), студенти шукали вирішення цих проблем та робили загальні висновки, на зразок: “Навіть невелика кількість негативних сторін карантину суттєво впливають на життя та створюють дискомфорт”, “Людство стане сумліннішим і зробить переоцінку життєвих принципів, але ніяке людське життя не варте того, щоб хтось став вмотивованим!”.

Здійснений аналіз дає змогу дійти висновку, що у ході навчання через проблемність у студентів відбуваються особистісні зміни, розвиток творчого, критичного мислення: вони перебудовують свій досвід, здобувають нові знання та способи розв'язування проблемних задач. Це свідчить про те, що в умовах дистанційної освіти можуть бути створені сприятливі умови для розвитку мислення засобом проблемних ситуацій, проблемних методів навчання, рефлексії власної пізнавальної діяльності, демократичного стилю, діалогічної форми спілкування, які сприяють найвищому результату розвитку мислячого суб'єкта.